

Boersma Fa. J. Fzn. Theehandel, Dokkum

Theehandel Boersma, opgericht in 1848, is een van de vele koffie en thee-bedrijven die in de twintiger en dertiger jaren een aantal van de bekende grote reclamealbums verspreidden. Maar Boersma is een bijzonder geval omdat daarnaast enkele uitzonderlijke albums uitgebracht werden.

Boersma begint na de eerste wereldoorlog met om de drie jaar een reclamealbum uit het rijtje "Bloemen en Groenten" (1924), "Schilderkunst" (1927), "Honden in woord en beeld" (1930), "Het schip van oude tijden tot heden" (1932) en "Verkeer te land, op het water en in de lucht" (1935). In 1933 komt Boersma echter met het album *Van Zuiderzee en IJselmeer*, weliswaar ook van een reclamehandel – Tobias Groen en Co. in Amsterdam – maar dat door geen enkele ander bedrijf is uitgebracht. Dit album met uitvoerige tekst bevat 100 zwart-wit fotoplaatjes. Zowel de plaatjes als de uitvoering van het album vertonen geen overeenkomsten met de grote reclamealbums.

Vanwege de aanhoudende recessie stopt na het verkeersalbum in 1935 de reeks grote, relatief dure reclamealbums. Philips Reclamehandel brengt nog enkele goedkopere "Verzamelalbums met leerzame beschrijving" uit, die vooral door kleine bedrijven en winkels verspreid worden. Boersma moet noodgedwongen ook koffie gaan verkopen, waarbij ook plaatjes gedaan worden. Daarvoor gaat Boersma niet met Philips in zee, maar laat een Nederlandse versie maken van een Frans album met kleine, dunne glansplaatjes met reliëf die in Nederland weinig in albums gebruikt zijn (alleen in de dierenalbums van Smith en De Tijdgeest). Pas na de oorlog worden dergelijke plaatjes in groter formaat in Nederland en België populair. De plaatjes worden in Frankrijk gemaakt met titelopdruk in vier talen op de voorkant. Dit merkwaardige album met een omslag die afgeleid lijkt te zijn van de Philips reclamealbums van 1935 en 1936, maar met een eigenzinnige opmaak, bevat series plaatjes van auto's en vliegtuigen, aangevuld met een serie beelden van plantages.

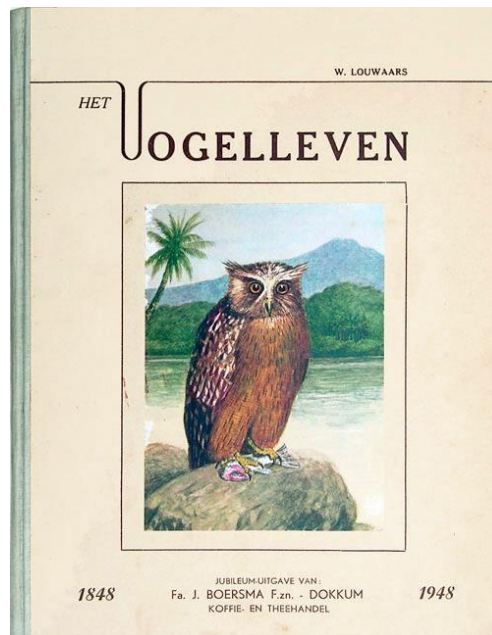

Drukkerij De IJsel in Zwolle, die drukwerk verzorgt voor een aantal koffie- en theebedrijven, springt in 1937 in het gat van de grote reclamealbums. De IJsel maakt een groot ingebonden reclamealbum met 100 zwart-wit fotoplaatjes, gewijd aan het huwelijk van prinses Juliana, en in 1939 een tweede t.g.v. de geboorte van Beatrix. Beide worden uitgegeven door een aantal koffie- en theebedrijven; zie Brandsma e.a. Eind 1939 of begin 1940 maakt De IJsel een album in dezelfde uitvoering gewijd aan een dierenpark, waarmee feitelijk teruggegrepen wordt op het eerste ingebonden reclamealbum, *De Diergaarde* van 1929. Dit album "Wandeling door Ouwehand's dierenpark", geschreven door Henk van Laar, is alleen uitgebracht door drie koffie- en theebedrijven, Boersma, Peddemors en Dommisse, die ook het eerste Oranje-album had uitgegeven. Vanwege het uitbreken van de oorlog zijn er maar weinig exemplaren van verkocht. Boersma maakt er later een goedkoop geniet boek zonder tekst voor, zoals het album voor de reliëfplaatjes, met een zwart-wit kopie van de voorkant van het album van De IJsel erop geplakt, waarbij vergeten is de naam van de schrijver te verwijderen.

In 1948 bestaat Boersma 100 jaar. Dat wordt gevierd door een van de grote reclamealbums die het bedrijf voor de oorlog niet had uitgegeven, "Het Vogellevens", uit te brengen met een nieuwe voor- kant en gezet in de nieuwe spelling, met de opdruk "Jubileum-uitgave 1848 – 1948". De nieuw gedrukte plaatjes zijn veel dunner dan de vooroorlogse. Ook wordt het album "Honden in woord en beeld" opnieuw uitgebracht, niet gemoderniseerd maar wel met de opdruk 1848 – 1948. Met deze twee albums kan men enkele jaren vooruit.

De gemoderniseerde versie van het album Vogellevens wordt ook uitgegeven door het koffie- en theebedrijf Joh Silfhout in Bennekom. Dit doet vermoeden dat De IJssel achter deze heruitgave zit. Verder komen er geen reprises van de vooroorlogse reclamealbums meer.

Hierna gaat Boersma, of de reclamehandel die voor hem werkt, weer in het buitenland op zoek naar nieuwe reclameplaatjes. Circa 1953 komt men opnieuw met een opmerkelijk album, dat in zekere zin ook weer een reclamealbum is, *Van Vikingschip tot straaljager*. De 160 glanzende kleurenplaatjes in dit album zijn overgenomen van het eerste reclamealbum dat weer in Duitsland na de oorlog verschenen is, "Vom Wikinger-Schiff zum Düsenjäger". Het Duitse album is uitgevoerd in staand formaat met slappe kaft en een bindkoord met het ongebruikelijke aantal van 4 gaten. Boersma laat er echter een groot ingebonden album bij maken, dat sterk afsteekt bij het goedkope album van 1936 en de het namaak Ouwehands album.

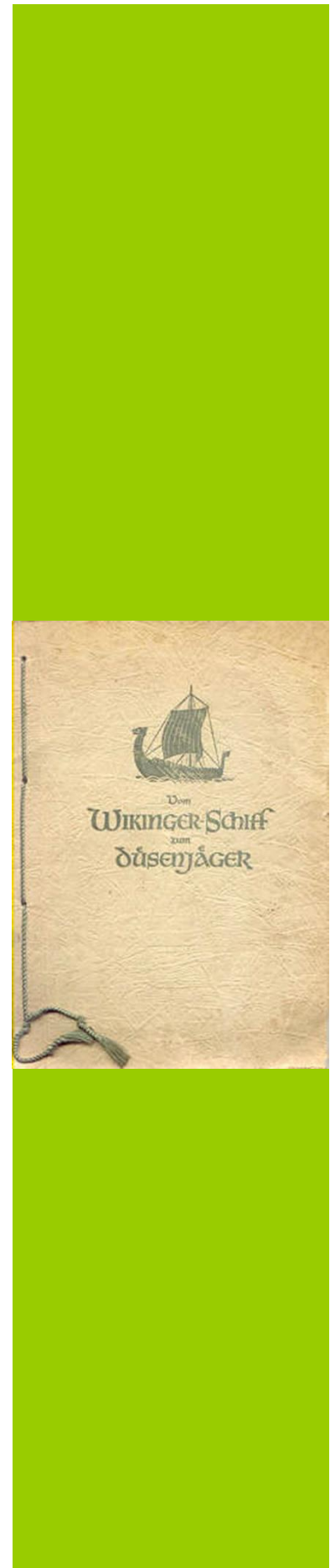
Het Duitse album bevat geen bespreking van de plaatjes, maar wel een blad inleiding per onderdeel: scheepvaart, spoor, auto, vliegtuig. Het album van Boersma bevat helemaal geen tekst. Opmerkelijk is dat in het album dezelfde "Wenken bij het opplakken" zijn opgenomen als in de grote reclamealbums van voor de oorlog en de jubileum heruitgaven daarvan.

Deze plaatjes zijn in Nederland ook uitgebracht door Molenaar zonder album.

De verzelfstandigde Belgische dochter van het Nederlandse Honig concern, Honig's Macaroni Gent, brengt in de vijftiger en zestiger jaren een reeks van 10 albums uit met de dunne glanzende reliëfplaatjes met drie- of viertalige opdruk, die op grote schaal in Engeland, Frankrijk en Duitsland gemaakt zijn, waarvan Boersma er circa 1936 een aantal met een album heeft uitgegeven. Honig laat echter de plaatjes zonder titelopdruk maken en zet de titels in de drie Belgische talen onder de plaatjes in het album. Deze albums werden vermoedelijk in Duitsland gemaakt en zijn precies zo vormgegeven als het hierboven afgebeelde album "Vom Wikinger-Schiff zum Düsenjäger", met losse stijve bladen en een dunne kartonnen omslag, bijeengehouden met een koord.

Boersma vervolgt na het kostbare album "Van Vikingschip tot straaljager" met series van deze plaatjes. Uit de vele series kiest Boersma er twee die door Honig uitgegeven zijn, "Historische taferelen" en "Dieren", en wel van beide alleen het tweede deel. Hierbij wordt het model van de albums van Honig overgenomen, met losse bladen en dunne kartonnen omslag, bijeen gehouden met een bindkoord. Boersma neemt in het eerste album tekstregels onder de plaatjes op, maar kiest bij het tweede album weer voor een volledig tekstloos album, en de oorspronkelijke uitvoering van de plaatjes met drietalige opdruk.

Hierna wordt van Boersma niets meer vernomen.

BOER01

Van Zuiderzee en IJselmeer

Van Zuiderzee en IJselmeer. Door K.J. van der Meule. Uitgegeven door Fa. J. Boersma Fzn – Dokkum Theehandel, 1933.

29 pagina's geteld vanaf het titelblad, met 100 zwart-wit glansfotoplaatjes om op te plakken op de rechterpagina's.

Prijs: 50 cent bij de winkelier of bij het bedrijf.

Dit album is geproduceerd door Reclame-handel Tob. Groen en Co., Amsterdam. De uitvoering vertoont enige gelijkenis met het reclamealbum *De Diergaarde*. Dit album is echter alleen voor Boersma gemaakt en de wat knullige uitvoering van de omslag is uniek.

Kenmerken

Halfiinnen kwartoalbum van (24 x 30,5 cm) met zwarte rug. Op de achterkant is alleen Reclamehandel Tob. Groen en Co. Amsterdam vermeld. Op de achterkant van het titelblad is een kort voorwoord van Boersma opgenomen, gedateerd 15 juni 1933.

De tekst begint met een korte inleiding en loopt daarna ononderbroken door op de linkerpagina's (4 t/m 28). De plaatjes zijn opgenomen op de rechterpagina's (5 t/m 29) met 8 per pagina en 4 op de laatste pagina.

Alle pagina's hebben de titel van het album als koptekst. De plaatjespagina's hebben een bladkader, en verder inplakkadertjes voor de plaatjes. Een merkwaardigheid van dit album is dat het nummer en de titel van het plaatje onder op het plaatje gedrukt zijn en nog eens onder het inplakkader.

De stijve glanzende fotoplaatjes met witrand zijn iets groter dan zwartjes, circa 65 x 45 mm. Het nummer en de titel van het plaatje zijn op de voorkant in de ruime ondermarge gedrukt. Op de achterkant staat reclame voor Boersma en het album, en de mededeling dat deze serie uit 100 schitterende foto's van de Zuiderzee bestaat.

De stijve zwart-wit glansfotoplaatjes zijn op de voorkant genummerd 1 – 100.

Inhoud

Het album is kort na de afsluiting van de Zuiderzee (op 28 mei 1932) geschreven. De auteur Van der Meule, van wie verder niets bekend is, is een kenner van de Zuiderzee. In zijn inleiding steekt hij niet onder stoelen of banken dat er met de afsluiting veel moois verloren is gegaan:

“Wie Uwer nimmer in de gelegenheid was de groote schoonheid van onze voormalige Zuiderzee te bewonderen, zal het bij het doorbladeren van dit album ongetwijfeld betreuren, dat hij dan nog slechts een gedeelte van deze gefotografeerde pracht intact zal kunnen vinden Want mooi is de Zuiderzee, grillig mooi”

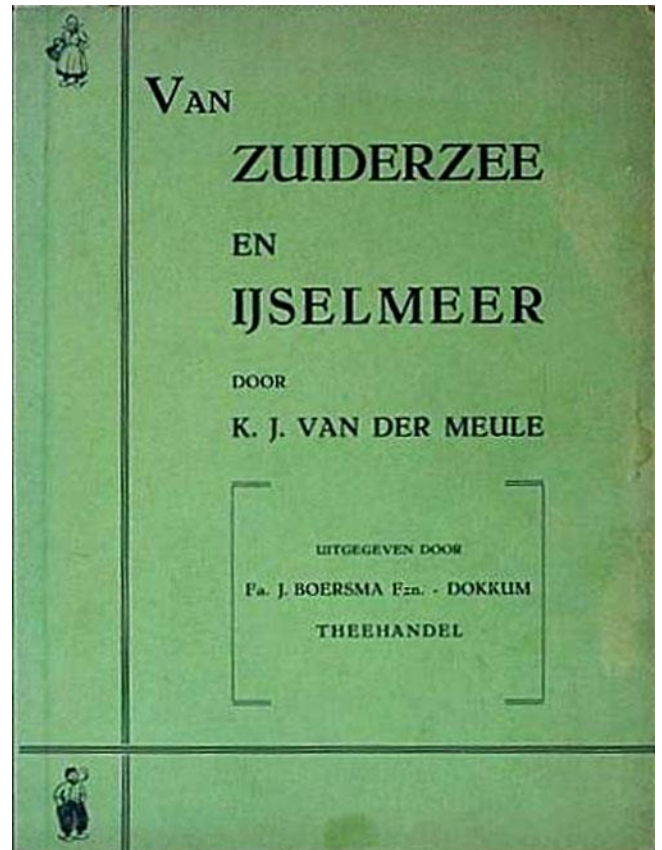
De schrijver heeft de foto's zelf geselecteerd uit een “enorme stapel”. Het resultaat is, aldus de schrijver, dat hij hier en daar van de hak op de tak springt. In de volgende 13 pagina's loopt hij alle foto's langs en daartussendoor weidt hij uit

5

Enkhuizen
Ansjovisvangst.

over hiermee verband houdende zaken, vooral over de visserij waarover hij begint met: “De Zuiderzee staat bekend als een van de rijkste vischwateren ter wereld”. Van pagina 4 tot midden pagina 14 gaat de tekst bijna helemaal over de visserij, waarbij 33 foto's gepasseerd worden. Vanaf daar bezoekt hij een aantal plaatsen, beginnend bij Hoorn, dan Volendam waarbij 2 pagina's lang wordt uitgeweid over de klederdracht. Dan passeren Monnikendam, Harderwijk, Spakenburg, Elburg, Kampen, Blokzijl, Lemmer, Stavoren, en tenslotte Marken en Urk – met weer veel aandacht voor de klederdracht. Van veel plaatsen weet hij iets anekdotisch te vertellen, zoals uiteraard de legende van het vrouwtje van Stavoren. In de laatste pagina wordt nog enkele opmerkingen gemaakt over de afsluiting en drooglegging.

BOER02

Album voor auto-, vliegtuig- en plantageplaatjes

Album voor Auto- Vliegtuig- en Plantageplaatjes verpakt bij Boersma's Thee en Koffie, (circa 1936)

4 dubbele bladen voor het opplakken van 3 series van 32 plaatjes.

Prijs: 20 cent

Kenmerken

Dun geniet album met slappe koft, van overdreven grote afmetingen, circa 25 x 23 cm. De omslag met een leerpatroontje lijkt op het iets kleinere "Verzamel-Album met leerzame beschrijving van plaatjes Bloemen – Groenten en Visschen" van Philips reclamehandel uit het zelfde jaar. Het album bevat 4 dubbelgevouwen bladen van opgedikt crisispapier.

Het album begint met een titelpagina met dezelfde opdruk als op de voorkant. Daarna volgen 3 hoofdstukken met een zeer groot gedrukte kop, die elk 5 pagina's beslaan: AUTOPLAATJES, VLEGTUIGPLAATJES en PLANTAGEPLAATJES. In elk hoofdstuk zijn de plaatjes genummerd van 1 – 32. Op elke pagina zijn 4 of 6 kaders voor het inplakken van een plaatje gedrukt met onderschrift.

De uitgestanste en in reliëf geperste hoogglansplaatjes zijn vrij klein, circa zwartjesformaat (60 x 40 mm), zodat er veel witruimte overblijft op de pagina's. Op alle plaatjes staat het nummer klein op de voorkant. De autoplaatjes en de vliegtuigplaatjes hebben een opdruk van het land in 4 talen, Duits, Frans, Engels en Spaans, het merk en enkele globale gegevens.

De plantageplaatjes hebben overeenkomstig een opdruk van de plant waar het om gaat en het onderwerp van de scène, beide in 4 talen.

Op de achterkant van de plaatjes staat informatie van Boersma en het album. en verder alleen het nummer en de titel van het plaatje zoals die onder het plaatje in het album gedrukt is. Daarbij wordt vermeld dat de plaatjes nu ook in de koffie worden verpakt.

De Franse vliegtuigen beginnen met de opmerkelijke Caudron Renault C460, die in 1934 is gebouwd voor vliegraces. Dit vliegtuig, dat in 1935 de Coupe Deutsch de la Meurthe won met een gemiddelde snelheid van 444 km/h, mocht uiteraard niet ontbreken in het Franse album waarvan dit album overgenomen is.

BOER03

Wandeling door Ouwehand's Dierenpark

Wandeling door Ouwehand's Dierenpark door Henk van Laar. Met honderd losse plaatjes en twee grote platen in de tekst naar originele foto's, opgenomen in Ouwehand's Dierenpark te Rhenen. Uitgave van de Fa. J. Boersma Fzn, Dokkum. (1940)

48 pagina's vanaf pagina 8 genummerd, met 100 zwart-wit fotoplaatjes om in te plakken en twee meegeleverde grote fotoplaten.

Prijs: f 0,50

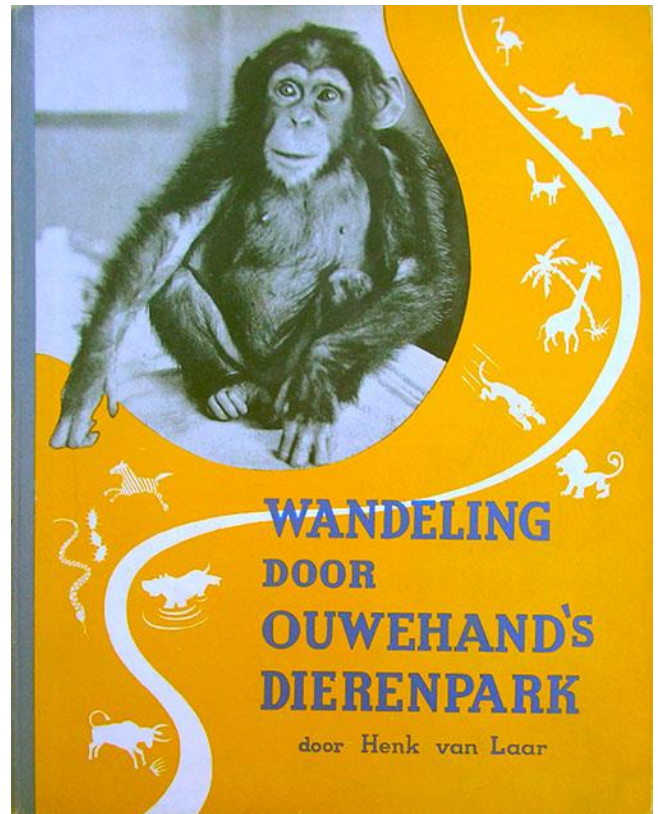
Dit is het laatste album dat Drukkerij De IJssel gemaakt heeft tijdens de grote depressie. Het is op dezelfde wijze opgezet als de twee Oranje-albums van 1937 en 1939. Vanwege de crisis en het uitbreken van de oorlog is dit derde album dat alleen door de koffie- en theebedrijven Boersma, Dommisse en Peddemors is uitgegeven zeldzaam gebleven.

Kenmerken

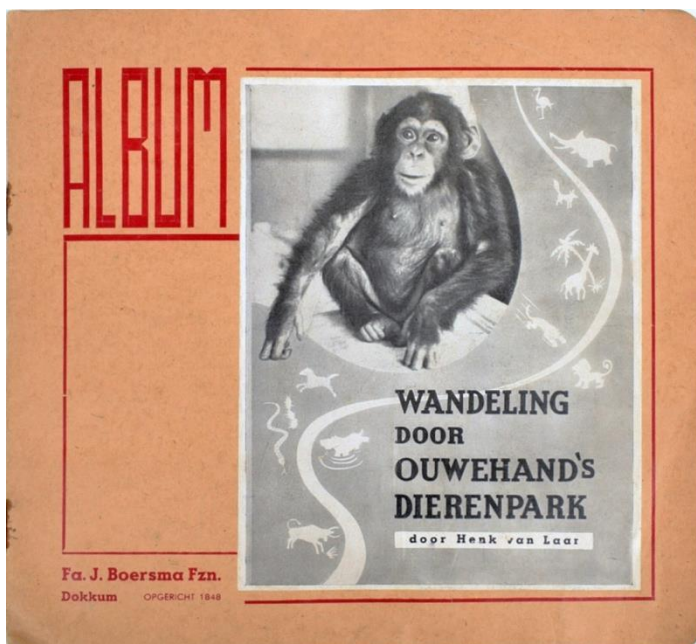
Klassiek klein kwarto album (23 x 29,5 cm) met beplakte omslag en grijs gelakte rug. Doorlopende tekst van Henk van Laar.

De matte, niet helder witte fotoplaatjes van 52 x 78 mm zijn duidelijk van mindere kwaliteit dan de glanzende fotoplaatjes van de Oranje-albums. De plaatjes zijn op de achterkant doorlopend genummerd 1-100.

Zie verder bij Dommisse e.a. voor de volledige beschrijving.

Provisoir plakboek

Door de schaarste in en direct na de oorlog was het van 1942 tot 1948 nagenoeg niet mogelijk om gebonden boeken uit te geven. Waarschijnlijk had Boersma te weinig albums om aan de vraag van de klanten te voldoen en is er daarom een eenvoudiger album gemaakt naar het model van het voorgaande Album voor auto-, vliegtuig- en plantageplaatjes.

Dit provisorische album is ongeveer even groot als dat voorgaande album, geniet met een dunne, onbewerkt kartonnen omslag met een soortgelijke opmaak van de voorzijde, en zonder de tekstbladen van het originele Ouwehand's album.

Op de voorzijde is een zwart-wit kopie van het originele album geplakt, waarbij vergeten is de naam van de schrijver daarvan te verwijderen.

BOER04

Album Van Vikingschip tot straaljager

Album Van Vikingschip tot straaljager. Uitgave van Firma J. Boersma Fzn. Koffie- een Theehandel Dokkum, (ca. 1953).

Titelblad en 17 tekstloze plaatjesbladen om 160 plaatjes op te plakken.

Prijs: f 1,50 bij de winkelier.

Kenmerken

Vierkant halfflinnen album (25 x 22 cm). De enige tekst in het album zijn de bekende wenken voor het inplakken achterop het titelblad. Een bijzonderheid van dit album is dat alleen de voorkant van de plaatjesbladen gebruikt is; de achterkant is blanco.

De geschilderde plaatjes en de titel zijn overgenomen van het eerste Duitse naoorlogse reclamealbum "Vom Wikinger-Schiff zum

Düsenjäger" uit 1952, met bindkoord (zoals de volgende twee albums van Boersma). De titel kan letterlijk genomen worden: het eerste plaatje is een Viking-schip, het laatste de V2. In de Duitse tekst is de laatste genoemde datum in de verleden tijd juli 1951, daarom is het verschijningsjaar in Duitsland op 1952 gesteld.

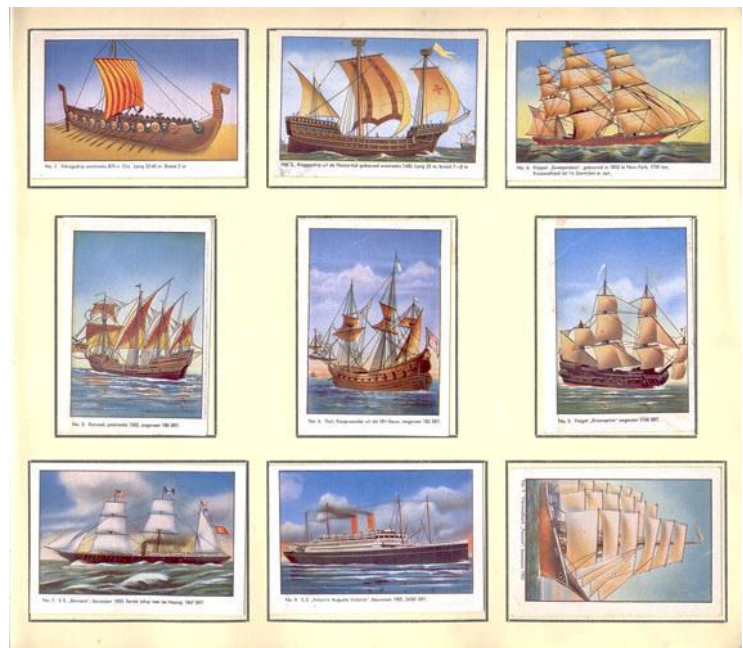
De dunne glanzend gecoate chromo's van circa 73 x 51 mm zijn niet gesigneerd en zijn doorlopend genummerd 1 – 160.

Inhoud

De plaatjes zijn verdeeld in vier onderdelen: scheepvaart, spoor, auto, vliegtuig. In het Duitse album is er een blad inleiding per onderdeel. Die ontbreken bij Boersma.

Het lijkt enigszins cynisch dat het album zo kort na de oorlog sluit met een plaatje van de V2. Dit wordt echter in het Duitse album in de slotzin in perspectief gezet:

Jules Verne's Zukunftsroman „In 80 Tagen um die Welt" wurde in wenigen Jahren von einer utopischen Vorschau zu einem Dokument der ungeheuren technischen Entwicklung, die im Frieden Großes schaffen, im Krieg alles zerstören kann.

Jammer voor de diep in de Wiedergutmachung verwickelde Duitsers is, dat het album niet 5 jaar later is uitgekomen. Dan had het afgesloten kunnen worden met de direct uit de V2 voortgevloeide lancering van het eerste ruimtevehikel, de Spoetnik.

Kort na de oorlog was er nog weinig nieuws op de automarkt, zeker in Duitsland. Het album bevat dan ook diverse oldtimers.

Plaatje 80.

Opel „P4", bouwjaar 1935, cilinderinhoud 1074 cm³, 23 PK. Topsnelheid 95 km. p. u. benzineverbruik 8 Ltr.

BOER05

Historische taferelen*Historische taferelen. Firma J. Boersma Fzn., Dokkum.*

Prijs: f 1,75

De plaatjes en de vorm van het album zijn overgenomen van Honig macaroni Gent. Honig heeft twee delen uitgebracht; het eerste deel loopt van het begin van onze jaartelling tot de 16^e eeuw, en het tweede deel gaat verder tot in de 19^e eeuw. Dit album van Boersma beslaat alleen het tweede deel.

Kenmerken

Kwarto inplakalbum van 24,5 x 32 cm met omgeslagen grijze zacht kartonnen omslag met lederprint en doorgeren koord door de platten zoals bij de Duitse uitgave van het Vikingschip en de Belgische Honig albums. Dit album onderscheidt zich van het vorige en het volgende doordat bij elk plaatje enkele regels tekst is afgedrukt. De dikke bladen van mooie crème-witte kwaliteit zijn onge-nummerd. De bladen zijn alleen aan de voorkant gebruikt, voor 6 plaatjes per pagina, de achterkant is blanco.

Op elke blad is een zwart kader gedrukt en inplakhoekjes met daarin het plaatjesnummer. Alleen het laatste blad heeft maar 4 plaatjes.

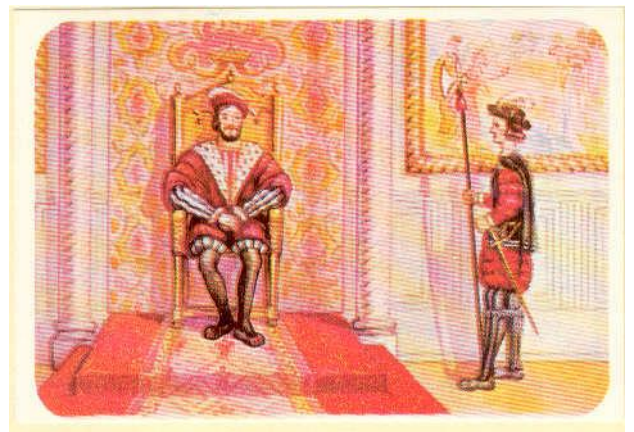
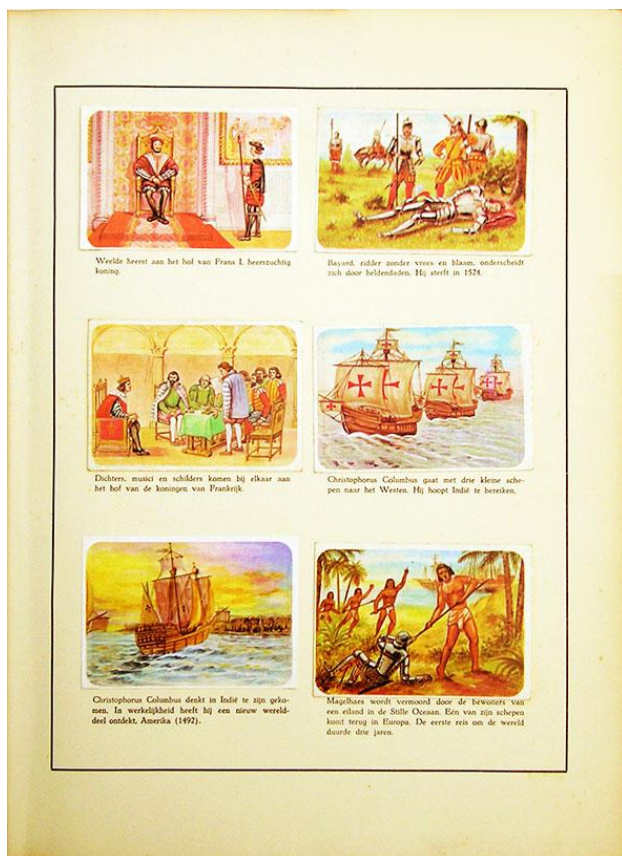

De vrij dunne glansplaatjes van 78 x 55 mm zijn groter dan de vooroorlogse voorgangers en zijn niet in reliëf geperst. De originele ongenummerde plaatjes hebben op de achterkant in drie talen dezelfde tekst als in het album van Boersma onder de plaatjes staat. De plaatjes van Boersma hebben op de achterkant een reclametekst, en komen voor met en zonder een kader om de tekst. Bovenaan staat de titel van het album en het nummer van het plaatje.

Inhoud

De oorspronkelijke plaatjes komen uit Frankrijk net als de plaatjes van auto's, vliegtuigen en plantages van 1936. Ze behandelen voornamelijk de Franse geschiedenis.

Dit album begint bij koning Frans I van Frankrijk (1515 – 1547), en eindigt bij de dood van Lodewijk Philips in 1840 (plaatje 104), waarna voor Honig Gent nog 8 plaatjes zijn toegevoegd over de Belgische opstand in 1830, de aankomst van de nieuwe Belgische koning, en ten slotte de overgave van de citadel van Antwerpen door het Hollandse leger in 1832.

BOER06 Dierkunde

Dierkunde. Firma J. Boersma Fzn, Dokkum. (circa 1960)

In dit tweede album zijn de plaatjes van het tweede Dierkunde album van Honig Gent ??? ongewijzigd overgenomen. Onderaan sommige plaatjes is nog de opdruk te lezen "Medaille d'Or à l'Exposition de Bruxelles 1958". De uitgave van Honig zal dus niet vóór 1959 zijn geweest, en deze kopie niet vóór 1960.

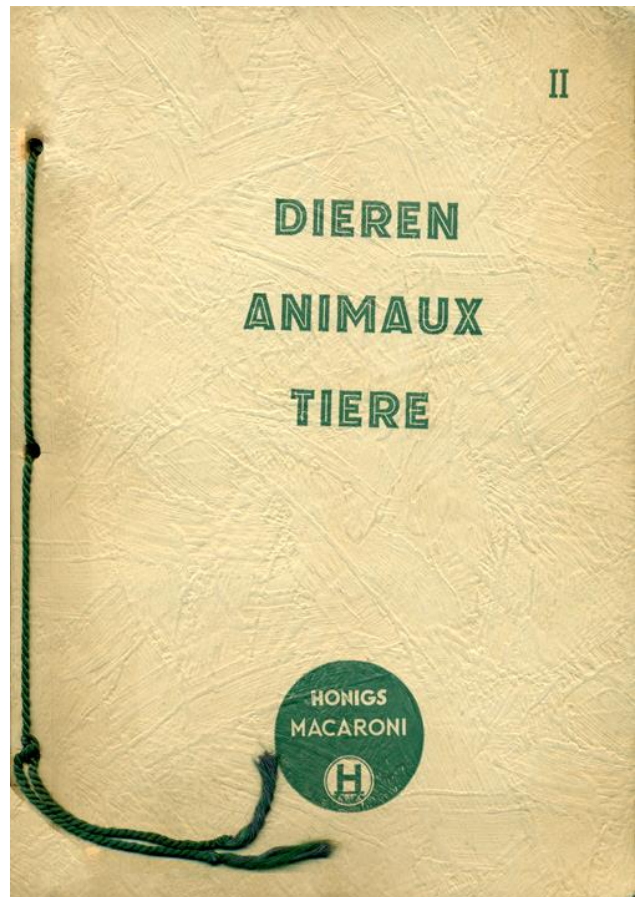
Kenmerken

De kenmerken komen overeen met het vorige album dat ook van Honig Gent overgenomen is. Tekstloos inplakalbum, 24,5 x 32 cm, met omgeslagen crèmekleurige kartonnen omslag met lederprint en doorgeregen koord door de platten. Dit album heeft dezelfde kleur omslag als zijn Belgische voorgangers.

Bladkader; 6 plaatjes per pagina

144 chromo's gedrukt in België; titel van het plaatje in 3 talen (Frans, Nederlands, Duits) voor op het plaatje gedrukt. Plaatjes en soort album overgenomen van Honig macaroni Gent, alleen het tweede deel.

De 144 plaatjes zijn verdeeld in 9 groepen van 16 dieren: 1. diverse vogels, 2. huis- en boerderijdieren, 3. inlandse zoogdieren, 4. exotische zoogdieren, 5. inlandse vogels, 6. reptielen, amfibieën en waterdieren, 7. diverse siervogels en roofvogels, 8. vissen en 9. insecten.

Dierkunde 2

Boersma heeft hierna ook nog de serie "Dierkunde 2" uitgegeven met op de achterkant het album aangekondigd, maar er is geen tweede Dierkunde album verschenen.

Ook deze 144 plaatjes zijn op de achterkant genummerd. Het opschrift op de voorkant is deels weer drietalig, maar ook deels viertalig met Engels erbij. Sommige zijn gesigneerd CHADER. Er is een kleine overlap met de eerste serie.

